

сами о собі ■
сами о себе ■
самі про себе ■
самі пра сябе ■

samiosobie

місячнік сапэчна кўльтуралны / 178 / врэсьеі 2023

Лета з традыцыяй

Беларускія майстар-класы „Лета з традыцыяй”, якія адбываюцца штогод у Студзіводах, прайшлі ўжо дваццаты раз. Сёлета заняці праходзілі з 30 чэрвеня па 10 ліпеня. Для маладых людзей з Бельска і ваколіц майстар-класы з’яўляюцца ўжо культывай падзеяй. Дзякуючы працы многіх людзей дзецi знаёмяцца з традыцыйным рамяством, песнямі і танцамі. Пры гэтым праграма майстар-класаў арыгінальная, непадобная на іншыя падзеі такога кшталту. Найважнейшае ў гэтым хіба тое, што праходзяць яны ў сямейным асяроддзі родавай гаспадаркі.

■ Пакаленне дзяцей і моладзі, якое пачынала сваю прыгоду з народным рамяством два дзесяцігоддзі таму, вырасла. Многія працуюць у розных кампаніях, займаюцца культур-

най дзейнасцю або прадаўжаюць гэтак, чаго навучыліся ў Студзіводах. Прыкладам можа быць сёлетні інструктар па ткацтву **Анна Савіцка**, у дзявоцтве Алясюк. Гэта менавіта тут, падчас

першых варштатаў у 2003 годзе, дзяўчына навучылася ткаць і палюбіла кросны. Сваё захапленне перадае цяпер наступным пакаленням.

Можна чакаць, што дзяўчаты,

Дзеці прадстаўляюць спектакль з «Муппэтамі»
Ткацтва на рамках
На варштатах праходзілі таксама музычныя заняткі ігры на скрыпках

даным іканапісцам Пракапюкам дзеці стварылі на дзвярах мясцовай клуні каляровую роспіс.

якія сёлета вучыліся, пачнуць сваю прыгоду з ткацтвам у будучыні. Ахвотных не бракавала – дзеці ткалі на дзвюх кроснах у старым доме **Кандрацьюкоў**. Ручнік, які быў уласнаручна імі створаны, бацькі маглі паглядзець у час вернісажу, які прайшоў на завяршэнне заняткаў.

Падчас варштатаў хата гудзела не толькі ад стуку ткацкага варштату, але і ганчарнага круга – тут сваё месца заняткаў меў таксама **Іван Дашкоў**, знакаміты беларускі ганчар з вялікім дарам да працы з дзяццямі. Дзякуючы сваім маладым сынам ведае ўсе навейшыя маладзёжныя трэнды. Дапамагае гэта яму ў захаванні добрага кантакту са сваімі вучнямі. У час заняткаў, пад яго спраўным вокам, дзеці зрабілі шмат гліняных кубкаў і акарын у форме жывёлы ды іншых цікавых прадметаў, якія маюць сваю практычную мэту. Дзеці асабліва зацікавіліся акарынамі, на якіх спрабавалі іграць свае аўтарскія мелодыі. На заканчэнне пад іх музыку прагучала падляшская жніўная песня.

У першыя дні на майстар-класы ў Студзіводы прыехалі два вялікія артысты. Кожны з іх працуе ў розным фармаце. **Ася Троц** — актрыса ды рэжысёр,

якая паставіла шмат тэатральных пастановак, у тым ліку на падляшскай мове – по сваёму. Другі мастак гэта **Грыша Пракапюк** — іканапісец, працы якога можна знайсці ў многіх праваслаўных храмах Польшчы.

Ася паспрабавала зрабіць з дзяццямі „Муппэты”. Гэта сапраўдныя лялькі, якіх выкарыстоўваюць у тэатральных спектаклях. Пастаноўка «Студзіводы TV» была зладжана з іх удзелам на прыканцы заняткаў. Бацькі глядзелі на сваіх дзяцей, якія спявалі, танцавалі і бліскалі сваім акцёрскім майстэрствам. Упершыню „Муппэты” загаварылі *по сваёму*. Пастаноўка адбылася на незвычайным фоне. Разам са зга-

Сваім выглядам напамінае яна царкоўныя вітражы і прыцягвае ўвагу падарожнікаў, якія праяджаюць побач будынку.

На занятках была прысутная таксама знакамітая мастачка, пэтэтка і казачніца **Зоя Майстравіч**, якая на студзіводскім «Леце з Традыцыяй» амаль ад пачатку. У гэты час працавала з сотнямі маладых людзей. Кожны з іх зрабіў свае лялькі, каробкі, а нават павука!

З Гарадка на студзіводскія варштаты прыехала вядомая рукадзельніца **Дарота Сульжык**, якая вучыла дзяцей рабіць вырабы з фільцу. Яна пра гэта так напісала на сваёй старонцы: „Панядзелак у Музеі Малой

Сяргей Дубінскі

На бацькаўшчыне Сяргея Дубінскага ў царкве ў Наройках; разам з настояцелем прыхода а. Хрыстафорам Матвеюком дзеці са студзіводскіх варштатаў, 9 ліпеня 2023 г.

Бацькаўшчыны ў Студзіводах на летніх канікулах. Пазнаёміла дзяцей з мокрым валяннем. Калісьці Студзіводы славіліся сваімі валёнкамі. Вельмі каштоўнае, што дзеці могуць спрабаваць розных тэхнік рукадзелля. З Аняй ткуць, з Зояй – плятуць з саломы, з Ваняй – робяць гліняныя гаршкі. І вядома спяваюць шмат”. Гэты каментар добра падсумоўвае падзеі гэтых дзён.

Апрача ўсяго гэтага дзеці маглі пазнаёміцца з гісторыяй і культурай Падляшша ды адведаць месцы, з якімі моцна звязана духоўная спадчына рэгіёна. На шляху паездак быў Супрасль, вядомы сваім незвычайным манастыром. Па Супраскай акадэміі правёў удзельнікаў а. **Яраслаў Юзьвік**. Пабывалі таксама ў Арбарэтум у Копнай Гары, якое было заснаванае ў 1988 годзе. Тут шмат унікальных відаў раслін і кустоў, пра якія распавяля кіруюча запаведнікам Івона Зінкевіч.

Другая вандроўка прайшла па слядах археолага **Сяргея Дубінскага**. Дзеці наведалі вёскі Наройкі і Рогаўка. У Сямяцічах, побач царквы св. Пятра і Паўла, маглі паўдзельнічаць у адкрыцці выставы, на якой прадстаўлены фотаздымкі з археалагічных даследаванняў на Падляшшы. Больш падрабязна пра гэта ў другім нашым артыкуле. Акрамя таго, дзеці наведалі вёску Раманаўка ў гміне Сямяцічы, дзе маладых людзей сардэчна сустрэлі мясцовыя жыхары. Была нават цукровая вата, якую рабіла солтыс **Іаанна Вардэцка**.

Сёлетні летнік „Лета з Традыцыяй” напэўна не быў апошнім. Гэта непаўторная ідэя інтэгрыруе дзяцей і іх бацькоў. Вучыць даўняга рамяства і сваёй роднай культуры. Важны аспект гэта *свая мова*, на якой размаўляюць з дзяцьмі настаўнікі. Кожны з іх перадае ім свой досвед.

Максім Фіонік, фота аўтара

Вяртанне Сяргея Дубінскага на бацькаўшчыну

Пры царкве св. Пятра і Паўла ў Сямяцічах з’явілася незвычайная выстава прысвечаная пачынальніку беларускай археалогіі – Сяргею Дубінскаму, выдатнаму сыну падляшскай зямлі. Вернісаж выставы, якая была падрыхтаваная Музеям малой бацькаўшчыны ў Студзіводах, меў месца 9 ліпеня, напярэдадні прыхадскога свята.

Гэта вяртанне **Сяргея Дубінскага** на бацькаўшчыну – адзначыў **Дарафей Фіонік**, які разам з сямяціцкім настояце-

лем а. **Паўлам Стэрлінгавым** адкрываў выставу.

Археолог нарадзіўся ў непадалёкай вёсцы Наройкі, якая знаходзіцца на тэрыторыі сённяшняй гміны Драгічын.

Ягоны бацька а. **Антоній Дубінскі** быў настояцелем мясцовага прыхода, а ў гадах 1900-1915 – настояцелем царквы ў Сямяцічах ды драгічынскім благачынным.

Гэта вельмі важна, што сыны святароў, такія як Сяргей Дубінскі, з’яўляюцца выдатнымі людзьмі навукі – гаварыў падчас вернісажу сямяціцкі благачынны а. Павел Стэрлінгаў.

Таму выстава экспануецца цяпер у невыпадковым месцы. Напэўна сям’я Дубінскіх была вельмі звязана з Падляшшам.

Гэта бачна напрыклад з абсягу

Кацярына Сянкевіч, «Вясельны партрэт бацькоў – Ірэны і Міраслава Сянкевічаў, на фоне тканіны бабулі Галіны Варанецкай», уласная тэхніка, 50 x 70 см, 2023 г.

археалагічных даследаванняў, якія ў гадах 1910-1911 праводзіў тут сам Сяргей.

З ягоных навуковых вандровак захаваліся неверагодныя фотаздымкі, на якіх можна пабачыць не толькі археалагічныя аб'екты, але таксама твары жыхароў вёсак: Цэцелі, Слехі Аннопольскія, Рогаўка, Клюкова, Бацікі ды горада Драгічын.

Дубінскі быў адным з першых археолагаў, якія рабілі фатаграфіі сваіх даследаванняў.

Гэта не простыя фоткі – гэта адлюстраванне падляшскай рэчаіснасці пачатку ХХ стагоддзя.

Вышываныя кашулі, камізэлькі, шапкі з козырком, доўгія галіфэ, чобуты, стомленыя твары мужчын, гавораць многа пра тагачасны этнаграфічны краявід.

Дзякуючы Сяргею Дубінскаму кожны можа паставіць самыя складаныя пытанні пра ўласную падляшскую гісторыю.

Пасля вучобы ў Літоўскай Духовнай Семінары ў Вільні Сяргей Дубінскі працягваў сваю адукацыю ў Тарту і Санкт-Пецярбургу.

Хутка Імператарская акадэмія навук дазволіла яму на самастойныя даследаванні.

І так ён першы раз вярнуўся на Падляшша.

Пасля гадоў працы на карысць беларускай навукі ў 1937 годзе стаў ахвярай сталінскіх рэпрэсіі. Цяпер ізноў вярнуўся на сямятыцкаю зямлю, спадзяемся, што ўжо на трывала.

Шмат для вяртання памяці пра Сяргея Дубінскага зрабіў гісторык і археолаг др **Генадзь Семянчук**.

Матэрыялы пра Сяргея Дубінскага можна знайсці ў восьмым нумары „Мельніцкага Гасцінца“, часопісе „Самі пра сябе“ з кастрычніка 2022 года ды ў Беларускіх Гістарычных Зборніках.

Максім Фіонік
фота аўтара

«Няхай свеціць» нам усім!

Адбываецца ў Гожаве-Велікапольскім. Вакол фотархіва VENA ў Гарадскім цэнтры мастацтва. Адпраўной кропкай для выставы стаў архіў VENA, ініцыяваны ў 2017 годзе Лесяй Пчолкай – адна з найважнейшых ініцыятыў па догляду за беларускай візуальнай спадчынай. Праект заключаецца ў зборы і каталагізацыі аматарскіх і сямейных фатаграфій, якія дакументуюць розныя аспекты грамадскага жыцця з моманту з'яўлення гэтага носьбіта ў сучаснай Беларусі.

Тэмамі гэтай калекцыі пакуль былі: сямейныя здымкі на фоне саматканых дываноў, вясельныя і пахавальныя кампазіцыі, вобразы людзей на фоне лесу. Кожная з тэм была выкладзена ў асобную кнігу, дапоўненую даследчыцкімі тэкстамі.

VENA, збіраючы, даследуючы і распаўсюджваючы візуальны сацыяльны архіў, ставіць сваёй галоўнай мэтай захаванне слядоў гісторыі беларускага штодзённасці.

У кантэксце дзейнасці беларускіх дзяржаўных і грамадскіх інстытуцый, часта наўмысна ці з-за адсутнасці адпаведных рэсурсаў, якія заціраюць ці нават знішчаюць сляды мясцовай культуры, ініцыятыўу VENA можна смела лічыць праявай як культурніцкай, так і грамадзянскай актыўнасці.

Да ўдзелу ў выставе былі запрошаны мастачкі з Беларусі, Польшчы і Макао. Большасць прадстаўленых работ створаны спецыяльна для выстаўкі. **Вольга Ганна Маркоўская**, якая паходзіць з Падляшша, засяроджваецца на праблеме ўзаемаадносін чалавека і лесу, у тым ліку на трансфармацыі беларускіх народных песень, прысвечаных прыродзе, у сучасны музычны твор. **Кацярына Сянкевіч** з Нарвы Гайнаўскага павету, прадстаўніца беларускай нацыянальнай меншасці, раскрывае гісторыю ўласнай сям'і, звязаную з ткацтвам (абедзве бабулі мастачкі былі ткачыхамі) і беларускай культурай. **Кейт Нган Ва Ао**, якая паходзіць з Макао, спасылаецца на спецыфічны спосаб успрымання гісторыі з тэ-

рыторый «паміж» рознымі, часта гвалтоўнымі, сіламі і культурамі (агульная рыса для Беларусі і Макао). **Разаліна Бусел** — аўтарка паэтычнай інсталяцыі, якая спалучае ключавыя атрыбуты чалавечага жыцця і смерці, раскрывае ўзаемасувязь выбраных тэм архіва ВЕНА. **Леся Пчолка**, ініцыятарка і заснавальніца ініцыятывы, стварыла некалькі твораў, у якіх спалучаюцца тэмы ўсіх адслон архіва. Яны адносяцца да складаных, часта супярэчлівых элементаў, характэрных для беларускай культуры, якія немагчыма звесці да маналітнага набору нацыянальных знакаў і сімвалаў.

Назва выставы «Няхай свеціць» узятая з фрагмента паэмы «Жыць» **Ларысы Геніюш** (1910-1983), беларускай паэтки, якая жыла ў той час, з якога паходзіць большасць фотаздымкаў у архіве ВЕНА. Яе разуменне жыцця звязана з самымі простымі пытаннямі: прыналежнасцю да зямлі, лесу, садоў, павязі пакаленняў, памяці, дома, а таксама веры ў лепшае заўтра.

Гэта тэмы, якія мы часта можам сустрэць у прыватных сямейных калекцыях, якія змяшчаюць асобныя гісторыі. Сабраныя ў вялікую калекцыю, напрыклад, у архіў ВЕНА, яны ствараюць гісторыю краіны. Гэтая гісторыя прадстаўлена ў сваёй версіі знізу ўверх, пазбаўленай грандыёзных аповедаў, вядомых імёнаў і агульнапрынятых дат. Гэта дазваляе дэталева фіксаваць праявы мясцовага прыроднага і культурнага асяроддзя, прадстаўляючы найбольш універсальныя элементы жыцця чалавека.

Выстава працягваецца ад 2 чэрвеня да 10 верасня 2023 г., у Гарадскім цэнтры мастацтва ў Гожаве-Велькапольскім, куратарка выставы **Вера Залуцкая**. Сайт www.mosart.pl/galeria-bwa/detail,nID,6609.

(лук)

Wokół naszej tożsamości

Deszczowa pogoda nie odstraszyła chętnych...! Na konferencję „Wokół naszej tożsamości”, zorganizowaną w Skansenie w Białowieży 22 lipca, przybyło wielu uczestników. Było to jubileuszowe, dwudzieste spotkanie, drugie po śmierci inicjatora, prof. Anatola Odziejewicza. Rozpoczęło się od panichidy o upokojeniu jego duszy oraz dusz innych naszych kolegów i koleżanek. W maleńkiej kapliczce, kopii XVIII wiecznej czasowni z Nowego Berezowa, scalającej klimatyczny Skansen, odслужиł ją proboszcz białowiejskiej parafii, o. Sergiusz Korch. A potem już w niepowtarzalnej atmosferze starej stodoły sześciu prelegentów mówiło o tym co dla nas ważne.

Prof. **Irena Matus** w referacie „Dyskurs wokół kasacji unii kościelnej na Białostocczyźnie” przypominała, że po podziale chrześcijaństwa na dwa odłamy, wschodni i zachodni, w 1054 roku Stolica Apostolska niejednokrotnie próbowała podporządkować sobie wschodnie chrześcijaństwo. Podejmowane próby – m.in. unia lyońska czy florencka – nie przyniosły spodziewanych rezultatów. Dwaj inicjatorzy unii brzeskiej (1596), biskupi prawosławni Terlecki i Pocię, sądzili, że będzie to unia na równych zasadach pod zwierzchnictwem papieża. Tymczasem Cerkiew unicka w Rzeczypospolitej od samego początku ewoluowała w stronę Kościoła katolickiego i latynizacji.

Unię zaprowadzano siłą. „Cerkwie pozamykano, zakonników wypędzono, mienie przejęto” – prelegentka cytowała posła wołyńskiego **Ławrentija Drewnickiego**. Mówiła o zburzonej cerkwi św. Paraskiewy w Wilnie, na miejscu której wzniesiono karcznię i dom publiczny, o zniszczonej jednej z najważniejszych cerkwi w Mińsku, na miejscu której postawiono meczet.

Na synodzie zamojskim w 1720 roku postanowiono całkowicie oczyścić Cerkiew unicką z pozostałości wschodnich. Podjęto decyzję o budowie świątyń w stylu podobnym

do kościołów (taką świątynię wzniesiono w Szczytach), o zmianie wystroju cerkwi – nakazano usunięcie ikonostasów i *prestołów*, zalecano wprowadzanie ołtarza głównego, ołtarzy bocznych, konfesjonałów, ambon, ławek, kropielnic, organów. Także typowych dla obrządku łacińskiego utensylii.

Wprowadzono dogmaty łacińskie. Miejsce ikon nazywanych moskiewskimi albo ruskimi zaczęły zajmować obrazy malowane w manierze unickiej. Na miejsce służebników wchodziły mszały łacińskie, na miejsce cerkiewnosłowiańskiego – polski i łacina, duchowni unicy muszą zmienić swoje szaty na szaty duchownych rzymskokatolickich, bazylian, których zakon został powołany w 1617 roku, noszą habit z kapturem, co upodabnia ich do jezuitów, którzy odegrali dużą rolę w procesie latynizacji i polonizacji.

Zlikwidowano śpiewane Liturgie, wprowadzono tzw. ciche msze, czyli szeptane z wykorzystaniem dzwonków.

Latynizacja i polonizacja bardzo szybko postępowały zwłaszcza w obwodzie białostockim. W diecezji litewskiej, która na początku lat 30. XIX wieku liczyła około 800 parafii, zachowały się 103 ikonostasy – z tego w obwodzie białostockim, z 49 cerkwi, zaledwie sześć. W tym samym czasie w cerkwiach całej diecezji litewskiej było 86 organów (czyli w około 10 proc. świątyni), z czego w obwodzie białostockim 25, czyli w ponad połowie świątyni.

Seminarzyści unicki, którzy uczyli się razem z katolickimi w nowo powołanym Seminarium Głównym w Wilnie (z 30 miejscami dla łacinników, dwudziestoma dla unitów) szybko dostrzegli, że są gorzej traktowani przez swych kolegów łacinników. I powoli wśród niektórych zaczęła kiełkować myśl o własnej odrębności i powrocie do obrzędowości wschodniej oraz języka cerkiewnosłowiańskiego.

Jeden z nich, **Józef Siemaszko**, unitów do prawosławia przeprowadził. Próby restytucji prawosławia podjął się, gdy w 1833 roku został biskupem litewskim. Zaproponowana przez niego polityka była długofalowa, roztropna i przemyślna. Józef Siemaszko w pierwszym etapie postanowił odlatynizować Liturgię. Zabroniono więc służenia mszy cichych, mszy przy ołtarzach bocznych, odmawiania zdrowasiek, różańców. Nakazano korzystanie

z mszałów synodalnych, przygotowywano duchowieństwo do odprawiania Liturgii prawosławnej w języku cerkiewnosłowiańskim (na początku niektórzy duchowni zapisywali cerkiewnosłowiańskie brzmienie łacinką). W tym celu powołano decezjalne seminarium prawosławne w Żywicach, przy którym dla wszystkich duchownych i służby cerkiewnej organizowano kursy.

Zmiany objęły także wystrój wewnętrzny cerkwi – pojawiły się prezbiteria ze stołem ofiarnym i *prestołem*, utensyilia cerkiewne. Najwięcej czasu zajęło przywrócenie ikonostasu oraz ikon, bo te w kościołach unickich dawno już zatraciły swój kanoniczny charakter. Ikonostasy ustawiano w ciągu dwóch lat, ikony do nich były pisane często przez pochodzących z Brańska **Michnowów** albo **Konstantego Sosnowskiego**, syna o. Sosnowskiego.

Później przyszła kolej na śpiew cerkiewny i wyprowadzanie świąt unickich. W unickim kalendarzu

było o sześć świąt więcej niż w prawosławnym. Niektóre z nich, poświęcone np. Kuncewiczowi czy Niepokalanemu Poczęciu, można było bez większych problemów wyeliminować bez bólu. Trudniej z Bożym Ciałem, podczas którego święcono wianuszki. Józef Siemaszko wyprosił w Petersburgu, żeby pozostawiono to święto – zmieniając nazwę – na *prazdnik prisojedinenia unitow* – ze zwyczajem święcenia wianuszków (to święto np. w Puchłach jest obchodzone do dziś).

Oficjalna kasacja nastąpiła 12 lutego 1839 roku. Przebiegała w kilku etapach i w niczym nie przypominała tego, co działo się w 1875 roku w Królestwie, gdzie był to akt jednorazowy, który wywołał opór. Skutek był taki, że kiedy **Mikołaj II** wydał *ukaz tolerancyjny*, cały powiat białkopodlaski, wcześniej w znacznym stopniu prawosławny, stał się katolicki.

W obwodzie białostockim dochodziło do pojedynczych przypad-

ków oporu. Największy okazywali duchowni w powiecie bielskim w 1838 roku, najdłużej oponującym był **Antoni Sosnowski** z Kleszczel, działacz, kanonik brzeski, oficjał litewski. Ostatecznie także on podpisał zgodę na przejście na prawosławie jeszcze przed kasacją unii.

Skąd więc przeświadczenie, że kasacji unii dokonano siłą, że był to akt przemocy?

– Od razu po kasacji unii polska emigracja na zachodzie Europy przedstawiała Siemaszkę jako wielkiego tyrana, co potwierdzać miały zeznania rzekomej mniszki unickiej, matki **Makryny Mieczysławskiej** – podkreślała prelegentka. Tymczasem Makryna była oszustką, której prawdziwe oblicze odsłonił dopiero w latach międzywojennych jezuita, ks. **Jan Urban**.

Gdy w 1839 roku Siemaszko został arcybiskupem prawosławnym, prosił Synod, by zdjęto go z tej funkcji. „Wystarczy mi sad, drzewa w sadzie i pokój z książkami” – pisał. Już za życia przygotował swój grób, grobowiec w cerkwi Świętego Ducha w Wilnie, gdzie jego ciało spoczywa do dnia dzisiejszego.

– W naszych parafiach do dziś możemy spotkać ikony, malowane w manierze unickiej. Nie są to jedyne pozostałości po unii – przyznawała prof. Irena Matus. – Pozostałościami po unii są nabożeństwa pasyjne, *krestnaja piesń*, obyczaj święcenia chleba w dniu św. Agaty, święcenie palm. Ich występowanie dowodzi, że unia nie była likwidowana zbyt rygorystycznie. Byli unicy długi czas żegnali się całą dłonią, w cerkwi w Czyżach pod podłogą przechowywana była ambona, w cerkwi w Nowym Berezowie znaleziono baldachim procesyjny, a w cerkwi w Puchłach tabernakulum.

Irena Matus podkreśliła, że ocena unii i jej kasacji często zależy od przynależności wyznaniowej. – Siemaszko, który moim zdaniem powinien zostać kanonizowany, przeprowadził naszych przodków do wiary przodków bez uciekania się do przemocy – zakończyła.

Profesor **Jerzy Uściłowicz**, autor projektów m.in. cerkwi Zmartwychwstania i św. Jerzego w Białymstoku, w wystąpieniu „Wieczna pamięć – idee, projekty, realizacje” opowiedział o doświadczeniu projektowym małych obiektów kultu, także świadczących o naszej pamięci i podtrzymujących tożsamość.

Prelegent podkreślił, że przy ich projektowaniu często odwołuje się do tak silnie utrwalonej w prawosławiu symboliki krzyża i groty. Przybliżył teologiczny fundament tej symboliki, przedstawił swoje zrealizowane i niezrealizowane projekty. Pokazał dwa monumenty na cmentarzu w Dojlidach – memoriał poświęcony matkom żołnierzy, którzy polegali na różnych frontach z wyraźnym elementem groty i krzyża oraz monument upamiętniający tragedię bieżęstwa. Tam przecięty wielki kamień z naturalnym wyżłobieniem i przedstawieniami Matki Bożej i św. Jana Chrzciciela wieńczy potężne Ukrzyżowanie.

Zaprezentował też monument upamiętniający pierwszych drukarzy, który stoi po prawej stronie cerkwi w Zabłudowie. Także pomnik-krzyż postawiony na Grabarce władcy **Jeremiaszowi**, założycielu Bractwa Młodzieży Prawosławnej, którego rolę w powstaniu tej organizacji trudno przecenić. Podstawą pomnika jest polny kamień z wkomponowanym *panichidnikiem*, a główną jego część stanowi krzyż będący kopią krzyża wieńczącego ikonostas we wrocławskim soborze, w którym władca, ordynariusz wrocławski i szczeciński, regularnie odprawiał nabożeństwa. Jest wraz z nim na Grabarce.

Jeden z monumentów, zaprojektowanych przez prof. Uściłowicza, stanął w Siemchozie koło Siergijew Posadu, w Rosji, w miejscu męczeńskiej śmierci o. **Aleksandra Mienia**, wybitnego kapłana prawosławnego żydowskiego pochodzenia, który niósł posługę wśród powracających do wiary przodków. Batuszka został zaatakowany siekierą w głowę. Zakrwawiony dotarł do swego do-

mu. Zmarł na jego na progu. Ikonę do tego memoriału napisał znany ikonopisec archimandryta **Zinon**.

Innym monumentem zaprojektowanym przez profesora był memoriał św. męczennicy **Marii (Pietruczuk)**, o której szerzej na ss. 4-5.

Profesor zaprojektował także kiot memorialny do greckokatolickiej cerkwi w Górowie Łlawieckim, do której polichromie i ikonostas stworzył prof. **Jerzy Nowosielski**, katolicką kaplicę Zwiastowania z prawosławną ikonografią profesora, a której polichromię absydy wykonał **Mirosław Trochanowski**, a także m.in. łuk memorialny i dzwonnice przy cerkwi św. Marii Magdaleny w Białymstoku i memoriał Sybiraków w Kuźnicy Białostockiej.

Wśród projektów niezrealizowanych jest m.in. projekt podziemnego muzejonu na Górze Zamkowej w Mielniku. – Tu na przeszkodzie stanęła śmierć wójta **Eugeniusza Wichowskiego**, świętego człowieka, który bardzo zabiegał, by w sposób adekwatny i prawdziwy ukazać pamięć o historii i tradycji tego wyjątkowego miejsca kultu i kultury – podkreślił prelegent. Bo to właśnie tu w 1260 roku, jak czytamy w Latopisie Ipatijewskim ruski książę **Daniła Romanowicz Halicki** modlił się w grodowej cerkwi Bogarodzicy przed cudowną ikoną *Spasa Izbawnika*. Ikona ta, zdaniem historyków, trafiła potem na Świętą Górę Grabarkę. Projekt obejmował zarówno restaurację podziemi ruin dawnego Zamku Dolnego, z jego dwiema wieżami, domem zamkowym, ruinami kościoła, piecem hypocaustum i murami obwodowymi, jak i Zamek Górny z ruinami XIX w. kaplicy Aleksandra Newskiego i *ostańcami* dawnego grodu Daniły. Niestety, plany godnego przywrócenia temu miejscu jego wyjątkowej wartości, a zwłaszcza godnego, dalszego istnienia obiektów kultu, okazały się ponad miarę możliwości decyzyjnych. Ból z powodu stale postępującej profanacji i unicestwienia tego miejsca pozostał.

Profesor Uścińowicz opowiedział o wielkim, można powiedzieć interdyscyplinarnym, rozpisany na kilka lat, zadaniu restauracji supraskich katakumb, o czym będziemy jeszcze pisać niejednokrotnie.

Utrwaleniu pamięci ma także służyć skansen Dawne Podlasie, organizowany z inicjatywy Ireny Matus w Puchłach. W nim na dwuhektarowej działce zostały już usytuowane karczma z pierwszej połowy XIX wieku, budynek mieszkalno-inwentarski z 1868 roku, budynek inwentarski sprzed pierwszej wojny światowej, spichlerz z okresu międzywojennego, kapliczka słupowa, pasieka. Sprzed pierwszej wojny pochodzi także duża, zakupiona w Pasynkach szkoła. Irena Matus ma już plany jej zagospodarowania. W niej zostałyby odtworzona kancelaria i gabinet proboszcza sprzed pierwszej wojny, powstałaby pracownia ikonograficzna, sala konferencyjna a także wystawa poświęcona tragedii bieżęstwa, będąca przyczynkiem do muzeum bieżęstwa w wersji plenerowej.

Koszt rozbiorczy, przewozu i postawienia szkoły bez kosztów projektu, fundamentów i pokrycia dachowego sięga około stu tysięcy złotych. Suma do udźwignięcia tylko przy wsparciu nas wszystkich. Pomóżmy! (o skansenie szerzej w artykule **Doroty Wysockiej** str. 40-42).

Poseł **Eugeniusz Czykwina** omówił sytuację mniejszości narodowych w Polsce. Przypomniał okoliczności i wagę przyjętych w ubiegłych latach przez Sejm ustaw o stosunku państwa do Cerkwi prawosławnej i o mniejszościach narodowych i etnicznych.

– Uchwalona w 2001 roku ustawa „o stosunku państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego” ma fundamentalne znaczenie dla prawosławnej społeczności – stwierdził. – Zagwarantowała bowiem naszej Cerkwi pełną niezależność, umożliwiła zwrot naszej Cerkwi nieruchomości, m.in. Ławry Supraskiej, zagwarantowała nam, prawosławnym obywatelom,

prawa, z których korzystają osoby należące do rzymskokatolickiego Kościoła.

Poseł przypomniał, że w uzgodnionym przez PRL-owski rząd i Konferencję Episkopatu Kościoła Rzymskokatolickiego projekcie znalazły się zapisy umożliwiające Kościołowi katolickiemu przejęcie na własność świątyń, które w przeszłości były własnością „diecezji, parafii, klasztorów lub innych instytucji greckokatolickich (unickich)”, a do takich można byłoby zaliczyć m.in. Supraską Ławrę i cerkiew na Grabarce.

W opinii Eugeniusza Czykwina przyjęte w Polsce rozwiązania, regulujące sytuację prawną Kościołów i związków wyznaniowych – uchwalenie ustawy „o stosunku państwa do PAKP – otworzyło drogę dla regulacji sytuacji prawnej kościołów protestanckich, a także Związku Gmin Żydowskich – mogłoby służyć przykładem dla państw aspirujących do Unii Europejskiej. Niestety, w państwach powstałych po upadku Związku Radzieckiego, m.in. na Ukrainie, w Mołdawii, także na Białorusi odebrane przez bolszewików świątynie i monastera pozostają własnością państwa, co pozwala, – tak dzieje się na Ukrainie – przekazywać je nowo utworzonym strukturom.

Niezwykle ważnym dla mieszkających w Polsce mniejszości narodowych aktem prawnym jest ustawa „o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym”, której posłem sprawozdawcą był Eugeniusz Czykwina.

– Uchwalona w styczniu 2005

roku ustawa zagwarantowała mniejszościom gwarancje prawne do podejmowania działań służących pielęgnowaniu własnej kultury, ochrony dziedzictwa, rozwijania aktywności publicznej, używania języka – podkreślił prelegent. – Ustawa ma szczególne znaczenie dla mniejszości dotkniętych tragedią wojny (żydowska) i wysiedleniami w ramach Akcji Wisła (ukraińska i lemowska). Jako poseł to tym mniejszościom starałem się być szczególnie pomocny.

Z inicjatywy Eugeniusza Czykwina uchwalona została też ustawa o „finansowaniu z budżetu państwa Prawosławnego Seminarium w Warszawie”.

Jako największą własną, a także całej polskiej klasy politycznej, porażką Eugeniusz Czykwina uznał niedawne próby uchwalenia ustawy, umożliwiającej wypłacanie zadośćuczynienia rodzinom ofiar powojennego podziemia – i to w sytuacji gdy rodzinom sprawców „zbrodni ludobójstwa” (tak w zakończonym prawomocnie śledztwie Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu została skasyfikowana, dokonane przez dowodzonych przez **Romualda Rajsa** ps. Bury żołnierzy wyklętych pacyfikacja prawosławnych wsi w byłym powiecie Bielsk Podlaski) zadośćuczynienia są wypłacane.

– Mniejszości wyznaniowe i narodowe – podsumował prelegent – mają obecnie korzystne regulacje prawne i to od ich potencjału, stopnia mobilizacji i samoorganizacji w dużej mierze zależy ich sytuacja.

W obecnej, kończącej się kadencji, Sejmu żadna z dotyczących mniejszości ustaw – prócz projektu dotyczącego ofiar powojennego podziemia, zgłaszano poselskie projekty dotyczące m.in. języków śląskiego i wilanowskiego, regulujące sytuację religijnych struktur mieszkających w Polsce staroobrzędowców i Tatarów – nie została dopuszczona do rozpatrzenia na plenarnym posiedzeniu Sejmu. W tym zakresie posłowie Zjednoczonej Prawicy byli bardzo konsekwentni.

Piotr Łozwik przedstawił swój film „Śladami mistrzów. Nowosielski na Podlasiu”. Autor dotarł do znakomitych przewodników. O życiu i twórczości wybitnego malarza i ikonopisy opowiadali **Krystyna Czerni, Magdalena Siemieniec, Ewa Zalewska**, ks. **Henryk Paprocki, Jan Pawlicki, Leon Tarasewicz**, Jerzy Uściłowicz. A kamera zaprowadziła nas do wszystkich zachowanych realizacji. **Nowosielski** razem z **Adamem Stalonym-Dobrzańskim** wykonał polichromię w cerkwi w Gródku oraz na Świętej Górze Grabarce, samodzielnie napisał dwie ikony do carskich wrót w cerkwi w Gródku, *Raspjatije* do cerkwi w Grodzisku, wykonał ikonostas do kaplicy cmentarnej Wszystkich Świętych w Hajnówce, polichromię do kaplicy domowej - baptysterium w domu parafialnym przy cerkwi św. Archanioła Michała w Bielsku Podlaskim, stworzył koncepcję plastyczną soboru Świętej Trójcy w Hajnówce, którą na projekt architektoniczny przełożył prof. **Aleksander Grygorowicz**, zaproponował plan polichromii zewnętrznych i wewnętrznych do tego soboru. Projekt ów nie został zrealizowany. Nie zostały przyjęte ikonostasy wykonane do cerkwi w Orzeszkowie i w Klejnikach oraz dwie ikony Deesis i Ostatnia Wieczerza, wykonane do klejnickiej cerkwi. Te ikony wraz z ikonostasem z Orzeszkowa trafiły do cerkwi w Krakowie. Polichromie wykonane przez Nowosielskiego w

dojłdzkiej cerkwi zniknęły wraz z poszerzeniem świątyni, a wspólne dzieło Nowosielskiego i Adama Stalony Dobrzańskiego na Grabarce spłonęło w pożarze wraz z całą cerkwią (po latach zostały udanie odtworzone przez **Jarosława Wiżenka**).

Dr **Violetta Wiernicka** opowiedziała o działalności prawosławnych mieszkańców na rzecz lokalnych wspólnot w latach 1875-1914 w diecezji łódzko-poznańskiej. W wielu miastach – Kaliszu, Radomiu, Piotrkowie Trybunalskim – prawosławie ma sięgające połowy XVIII wieku greckie korzenie. Rosjanie zaczęli szerzej napływać tu po stłumieniu powstania styczniowego, w związku z reformą administracyjną, kiedy nakazano, by gubernatorami, naczelnikami powiatów, szefami policji, dyrektorami szkół były tylko osoby prawosławne przybyłe z głębi Cesarstwa Rosyjskiego. Odtąd intensyfikowali swoją działalność na rzecz własnego środowiska oraz społeczności, w której przyszło im żyć.

Gubernatorzy z urzędu przewodniczyli powoływany Chrześcijańskim Stowarzyszeniom Dobroczynności. W Piotrkowie Trybunalskim takie stowarzyszenie zorganizowało tanią kuchnię, a w ramach walki z bezrobociem otworzyło szwalnię i inne pracownie rzemieślnicze. Gubernator **Nikołaj Zinowjew** po dużym pożarze w Piotrkowie założył komitet pomocy dla pogorzalców i zorganizował zbiórkę pieniędzy na ich rzecz. Kolejny piotrkowski gubernator, **Konstanty Miller**, stanął na czele komitetu wspomagającego mieszkańców miasta po klęsce nieurodzaju. Założył też komitet opieki nad bezrobotnymi w guberni piotrkowskiej, jego syn po latach był aktywnym parafianinem parafii w Piotrkowie Trybunalskim i Sosnowcu.

W Piotrkowie powstał też oddział Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności, które zorganizowało sierociniec prawosławny z myślą o dzieciach z rodzin mieszanych.

Na ziemię łódzką do pracy bądź na służbę przyjeżdżali najczęściej młodzi, bezzenni mężczyźni, którzy szukali żon wśród innowierczyń. Śluby mieszane, zgodnie z ustawodawstwem z 1836 roku, zawierano w cerkwi, tam też chrzczono dzieci. W przypadku śmierci ojca rodziny albo ubóstwa taki sierociniec zapewnił byt materialny, duchowe wychowanie w wierze prawosławnej oraz edukację na poziomie podstawowym. A w przypadku zdolniejszych dzieci także na poziomie średnim, a nawet wyższym.

Jednym z najznamienitszych członków prawosławnej społeczności Radomia był gubernator **Dmitrij Anuczyn**, który jako pierwszy w Królestwie Polskim skanalizował, co prawda częściowo, miasto, wyprzedzając w tym względzie Warszawę. Założył też park, w którym, jak pisał ówczesny pamiętnikarz, „klomby kwiatowe i plantacje róż nie ustępują pod względem rozmieszczenia nawet warszawskiemu Ogrodowi Saskiemu”.

W 1873 roku z inicjatywy Anuczyna powołano sierociniec dla sierot i półsierot z rodzin mieszanych oraz dzieci katolickich wdów po prawosławnych mężach.

Gdy w 1880 roku Sandomierz nawiedziła powódź, z inicjatywy kolejnego radomskiego gubernatora założono komitet na rzecz osób, które w niej ucierpiały. Za gromadzenie środków i ich dystrybucję był odpowiedzialny proboszcz parafii św. Mikołaja w Radomiu.

Na początku XX wieku założono w Radomiu specjalny komitet wspierający żołnierzy, którzy zginęli lub stracili zdrowie, pełniąc służbę.

Łódź była miastem wielonarodowym i wielowyznaniowym, wysoko uprzemysłowionym. I to fabrykanci, głównie niemieckiego i żydowskiego pochodzenia sfinansowali w 86,4 procentach budowę łódzkiej cerkwi św. Aleksandra Newskiego.

Tu także proboszcz Antoni Rudlewski dostrzegał problem małżeństw mieszanych, przyznając że prawosławni mężowie „ulegają

swoim polskim żonom i licznym polsko-łacińskim krewnym” i ubolewając, że gdy „Wielkanoc katolicka wypada wcześniej, żony skłaniają mężów do złamania postu”. Z inicjatywy o. Rudlewskiego założono sierociniec dla sierot i półsierot z rodzin mieszanych (w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku mieszkało ponad trzy tysiące prawosławnych, nie licząc żołnierzy), dwuklasową szkołę i zbudowano cerkiew św. Olgi.

Rada parafialna działała nie tylko na rzecz prawosławnych, ale również na rzecz niemających mieszkańców miasta. Z inicjatywy jednej z członkiń, **Zofii Riazanow**, w 1910 roku zorganizowano akcję na rzecz niemających uczniów ze szkół wszystkich wyznań. Urządzono pięć seansów filmowych w Teatrze Miejskim, bilety rozprawdzali komisarze cyrkulów policyjnych. Frekwencja na seansach była znakomita, zebrano 3543 rubli 55 kopiejek, które zostały podzielone między szkoły w Łodzi, później ich dyrektorzy kierowali fundusze do najbardziej potrzebujących uczniów wszystkich wyznań.

W Łodzi z inicjatywy **Juliusza Heinzla**, właścicieli pięknej kamienicy przy ulicy Piotrkowskiej, w której mieści się obecnie Urząd Miasta, powstało Łódzkie Chrześcijańskie Towarzystwo Dobroczynności. Przewodniczył mu z urzędu policmajster **Ławrentij Maksimow**.

Żeby usprawnić pracę, miasto zostało podzielone na dwadzieścia części, w nich urządzano tanie kuchnie, rozdawano biednym węgiel na opał, wypłacano zapomogi pieniężne, wydawano żywność w naturze, zakładano przytułki i ochronki.

Z kolei Przewodniczący Zjazdu Sędziów Pokoju, sędzia **Władimir Ilnicki**, stanął na czele Łódzkiego Towarzystwa Trzeźwości. Założono sieć herbaciarni, w których organizowano odczyty, serwowano herbatę i ciasta. Dla osób pijących i niepiśmiennych zorganizowano kurs pisani, czytania, liczenia.

Koszt takiego kursu był symboliczny, wynosił 20 kopiejek miesięcznie. W 1905 roku naukę rozpoczęło 82 mężczyzn i 80 kobiet, ukończyło odpowiednio 53 i 42.

Wielkie zasługi na rzecz okolicznej ludności miała też rodzina Łopuchinów (jedna z kobiet z tego rodu była pierwszą żoną **Piotra I**, który odesłał ją do klasztoru). Łopuchinowie byli największymi pracodawcami w powiecie, **Tatiana Łopuchina** w swoim majoracie w powiecie wieluńskim założyła szkołę dla dzieci polskich, jej mąż, prezes ochotniczej straży pożarnej w Bolesławcu, założył i wyposażył filię tej jednostki w Chróście, a podczas klęsk żywiołowych pomagał poszkodowanym.

Łopuchinowie ze swych środków wzniesli cerkiewkę św. Jerzego, w której oprócz nich modlili się pogranicznicy i celnicy. Świątynia przetrwała do dziś.

Dla wielu prawosławnych, którzy przybyli z odległych guberni cesarstwa, Łódź, Piotrków czy inne miasta stały się nowym domem, wielu z nich walczyło o swoją nową ojczyznę.

Tak stało się z potomkami założyciela łódzkiej gazety, **Jana Petersilge**, właściciela pięknej łódzkiej kamienicy pod Gutenbergiem, który miał prawosławną żonę, prawosławne dzieci i wnuki. Jeden z jego wnuków był bardzo popularnym piłkarzem ŁKS Łódź w latach międzywojennych, drugi walczył w powstaniu warszawskim.

Eugeniusz Siemieniuk przybliżył postać urodzonego w Wólce Wygonowskiej o. **Michała Bobrowskiego**, odkrywcy Kodeksu Supraskiego. Jego referat opublikujemy oddzielnie. **Wiktor Stachwiuk** przedstawił elementy historii w swojej powieści „Podych temry”.

Konferencję zorganizowało Stowarzyszenie Ruś i Stowarzyszenie Skansen w Białowieży.

Ała Matreńczyk
fot. **Aleksander Wasyluk**

Podtrzymują tradycję i myślą o przyszłości

– U nas co roku w pierwszą niedzielę po święcie proroka Eliasza jest obchód wsi. By podtrzymać tradycję, by więcej ludzi przychodziło na modlitwę, od pięciu lat organizujemy festyny. By było coś dla ducha, i coś dla ciała. By ludzie się pomodlili, posłuchali naszych cudownych białoruskich piosenek, byli razem – mówi sołtys nadnarwiańskich Kaniuk **Mirosław Turowski**. W tym roku świętowano 6 lipca. Na festynie pod nazwą „Tego w Kaniukach jeszcze nie było” bawili się mieszkańcy wsi i ich rodziny, społeczność prawosławnej placówki z Białegostoku, czyli Niepublicznej Szkoły Podstawowej im. św. św. Cyryla i Metodego, goście z okolic, których przyciągnął bogaty program i chęć pomagania, bo zbierano tu pieniądze na wykupienie budynku szkoły od miasta Białystok.

■ – Mój tato jechał dwadzieścia kilometrów do cerkwi, by mnie ochrzcić. Kiedy mój syn chodził do szkoły, mówił, że jak dorośnie nie chce, by jego dzieci

były prawosławne, by nie miały tak ciężko jak on. Dziś, gdy funkcjonuje prawosławna szkoła, gdzie dzieci mogą się spokojnie uczyć i podtrzymywać tradycję, trzeba się cieszyć i im pomóc – dodaje sołtys i wyjaśnia, że to nie pierwszy festyn charytatywny w Kaniukach,

wcześniej zbierano na rzecz innych potrzebujących, na przykład chorych dzieci, na rzecz Fundacji św. Proroka Eliasza. – Kiedyś do autobusu od Kaniuk trzeba było iść pięć kilometrów, dziś jadę samochodem i zawsze mogę kogoś podwieźć i nic nie stracę. To czemu mam tego nie zrobić? Czemu nie pomóc komuś, kto tej pomocy potrzebuje? Robimy festyn, to łączymy go z jakąś zbiórką.

ją różne przedmioty czy vouchery na licytację. Dzięki zaangażowaniu wszystkich, zobowiązanie udaje się spłacać na bieżąco. W ciągu roku jest to kwota 180 tysięcy złotych. To niebagatelna suma dla Stowarzyszenia Bractwo Prawosławne św. św. Cyryla i Metodego, organu prowadzącego szkołę, które jest organizacją pożytku publicznego i nie prowadzi działalności gospodarczej.

– Miasto Białystok zdecydowało się na przekazanie nam, odpłatnie, budynku szkoły. Kwota, powyżej miliona dwustu tysięcy, została rozłożona na dziesięć lat – nakreśla sytuację dyrektor szkoły **Grzegorz Nazaruk**. I tak na zbiórkę w cerkwiach błogosławieństwa udzielił metropolita **Sawa**, arcybiskup **Jakub** błogosławił, by pieniądze zbierać w ramach akcji „Wspólne dzieło”. Wpłacają sponsorzy, osoby indywidualne. Często też ofiarowu-

– Otworzyliśmy przedszkole, by była ciągłość kształcenia. Rekrutujemy do niego przez cały rok. Zapraszamy. Obecnie borykamy się z takim samym problemem jak inne szkoły, czyli niżem demograficznym. Zazwyczaj mieliśmy około stu dwudziestu uczniów, teraz mamy około dziewięćdziesięciu. Bardzo dziękujemy wszystkim za wsparcie – dodaje dyrektor Nazaruk.

Od początku we wszystkie akcje angażują się rodzice.

– Odbyły się już wieczory kolęd, bal charytatywny bractwa św. św. Cyryla i Metodego połączone z licytacjami – mówi jedna z mam, **Dorota Kucharczyk**. – Jak się dowiedziałam, że będzie kiermasz charytatywny przekazałam swoje prace, mandale i chustę, bo lubię szydełkować i lubię pomagać, choć w drobny sposób. Jeśli wcześniej działało się w bractwie młodzieżowym, bakcyl pomagania zostaje na zawsze.

Przypomnijmy, że szkoła powstała piętnaście lat temu. Tu dzieci mogą wszechstronnie się kształcić, rozwijać różnorodne zainteresowania, a także podtrzymywać tradycje

przodków. Codziennie modlą się w szkolnej kaplicy. Mają wysokie osiągnięcia. Placówka w rankingu WaszaEdukacja.pl jest na czwartym miejscu wśród białostockich szkół podstawowych, a na dwiecie pierwszym w Polsce.

Podczas festynu wystąpiły dzieci z szkoły, zespoły Kałaski, Ręceńka, Rosy, Zabawa, Lajland, Ruczajok, Siostry Ostapczuk, Świtanak, Alemika, Słowińska Nuta, Czerwone Szpilki, Prymaki, a także soliści, również ci najmłodszy.

Impreza odbyła się przy zaangażowaniu miejscowych ludzi, sołtysa, członkiń Koła Gospodyń Wiejskich Kaniuki, wolontariuszy działających na rzecz szkoły, rodziców. Cenne było wsparcie

Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego.

– Zawsze, z radością wspieramy takie inicjatywy – mówiła, witając gości na festynie sekretarz BTSK **Danuta Tymoszewicz**.

Mieszkańcy Kaniuk działają zgodnie z tym co deklarują. Po modlitwie w urokliwej miejscowej cerkwi świętych Cyryla i Metodego właśnie, spotkali się na festynie „jakiego jeszcze nie było”, bo jak głosi hasło na herbie wsi, wykonanym przez miejscowego uznanego artystę **Włodzimierza Naumiuka**, Kaniuki wieś „gospodarna i kulturalna”.

Natalia Klimuk
fot. autorka

Sami o Sobie. Miesięcznik społeczno-kulturalny. Nieodpłatny dodatek do Przeglądu Prawosławnego
Współfinansowany ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
oraz Fundacji im. Księcia Konstantego Ostrońskiego
ISSN 1899-9018 Nr indeksu 371416

Wydawca: Fundacja im. Księcia Konstantego Ostrońskiego

Redaguje zespół: Andrzej Charyło (sekretarz redakcji), Eugeniusz Czykwini (redaktor naczelny)

Doroteusz Fionik, Natalia Klimuk, Alła Matreńczyk, Anna Petrovska

Anna Radziukiewicz (zastępca redaktora naczelnego), Dorota Wysocka

Opracowanie graficzne: Dorota Wysocka

Skład komputerowy: Halina Kierdelewicz

Adres redakcji: 15-399 Białystok, ul. Składowa 9; tel./fax (0048 – kier. z zagranicy) 85 742 18 57

e-mail: redakcja@przegladprawoslawny.pl; www.przegladprawoslawny.pl

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/-ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Публикация выражает лем погляды автора/-ів і не может быти ідентифікувана з офіційним становиском Міністра Внутрішніх Справ і Адміністрації. Публикация выражает только точку зрения автора/-ов и не может быть отождествлена с официальной позицией министра внутренних дел и администрации. Публикация виражаєт лише точку зору автора/-ів і не может ототожнюватися з офіційною позицією Міністра внутрішніх справ і адміністрації. Публикация выказвает только меркаванні аўтара/-аў і не может быць ідэнтфікавана з афіцыйнай пазіцыяй Міністра Унутраных Спраў і Адміністрацыі.